

آنچه در این ستون می‌خوانید، دیدگاه‌های رسانه‌های خارجی است که صرفاً جهت اطلاع‌رسانی منتشر می‌شود و این دیدگاه‌ها موضع روزنامه «هم‌میهن» نیست.

HAARETZ

دیپلماسی بازدارندگی ایران

تلاش‌های ایران برای تبدیل خود به یک قدرت منطقه‌ای موثر، به جای تمرکز صرف بر تهدید و رویارویی با اسرائیل، می‌تواند تبعاتی بر نحوه اقدامات نظامی این کشور علیه اسرائیل داشته باشد و بر توانایی تهران در ایفای نقش موثر در یافتن راه‌حلی برای جنگ در لبنان و غزه اثر بگذارد. حمله هوایی اسرائیل به اهدافی در درون خاک ایران اولین رویارویی مستقیم بین دو دولت نبود. محدوده این حمله گسترده‌تر بود، اما همچنان در محدوده تعریف‌شده یعنی «تضعیف توانمندی‌ها»ی ایران قرار داشت و نه حمله‌ای که بتواند رتوس کلی تهدید استراتژیک ایران علیه منطقه و به‌ویژه اسرائیل را تغییر دهد. این مسلمانان «جنگ تمام‌عیاری» که بر چنین درگیری‌هایی سبایه می‌افکند نیست و به نظر می‌رسد که حداقل، این پایان «چرخه انتقامی» بوده که سه هفته همگان انتظارش را می‌کشیدند. این حمله بیانگر یک برنامه‌ریزی و در عین حال یک درک استراتژیک و سیاسی بود که عمدتاً با ایالات متحده هماهنگ یا بهتر بگوییم از جانب واشنگتن دیکته شده بود و عمدتاً متأثر از ملاحظات سیاسی‌ای نظیر انتخابات آمریکا و ملاحظات منطقه‌ای نظیر تبعات احتمالی چنین حمله‌ای برای کشورهای منطقه و به‌خصوص دولت‌های حاشیه خلیج فارس بود. نتایج او اغلب لاف می‌زند و می‌گوید اسرائیل در صورت نیاز می‌تواند به‌تنهایی علیه ایران اقدام نظامی کند، اما در عمل تل‌آویو به شدت نیازمند بسته‌های حمایتی و پشتیبانی آمریکاست. این دفاع از امنیت اسرائیل دارای هزینه‌های سیاسی است که تل‌آویو را ملزم می‌سازد نه تنها منافع آمریکا بلکه سایر کشورهای منطقه را نیز مدنظر قرار دهد. این منافع منطقه‌ای کاملاً برای ایران مشخص است و اتفاقاً تهران برای محدود کردن آسیب‌های حمله اسرائیل، از آنها استفاده کرده است. مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهوری ایران و وزیر امور خارجه‌اش، سیدعباس عراقچی سلسله‌تلاش‌های دیپلماتیک فشرده‌ای را در طی سه هفته گذشته به انجام رسانند که شامل گفت‌وگوهای مکرر با کشورهای اروپایی و ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهوری روسیه بود. عراقچی همچنین چند دور گفت‌وگو با کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس انجام داد و از آنها برای رساندن پیام به آمریکا استفاده کرد. هدف این گفت‌وگوها تعدیل دامنه حمله اسرائیل بود؛ به نحوی که کل منطقه را وارد جنگ نکنند. اگر نواوری راهبردی‌ای در نحوه عمل ایران در منطقه دیده می‌شود، به تحولات دیپلماتیک مهمی بر می‌گردد که در سال‌های اخیر رخ داده است؛ در سال ۲۰۲۲ ایران روابط دیپلماتیک خود با امارات را از سر گرفت و به دنبال آن در مارس ۲۰۲۳ روابط تهران و ریاض مجدداً برقرار گشت. اخیراً نیز روابط بین تهران و قاهره گرم شده، به طوری که روز چهارشنبه گذشته نشست دوستانه بین رؤسای جمهور دو کشور در حاشیه نشست اجلاس بریکس در کازان روسیه برگزار شد. این روابط موجب برطرف شدن سوءظن‌هایی اعتمادی متقابل بین ایران و کشورهای عربی نمی‌شود، اما فضایی از منافع مشترک را ایجاد می‌کند که در درازنمدت یک «حلقه حفاظتی» دیپلماتیک دور ایران است. این حلقه حفاظتی در مناطقی که «حلقه آتش» ایران از طریق نیروهای نیابتی‌اش در عراق، لبنان و یمن برقرار شده موثر نخواهد بود. این حلقه حفاظتی دیپلماتیک اکنون برای ایران از اهمیت خاصی برخوردار گشته است. اقدامات دیپلماتیک ایران منجر به ایجاد وضعیتی شده که دولت‌های حاشیه خلیج فارس، مصر و اردن تاکنون به انتظارات نظامی تشکیل شده توسط ایالات متحده در دریای سرخ برای مقابله با حوثی‌ها نپیوسته‌اند. این کشورها در هفته‌های اخیر علناً اعلام کرده‌اند که اجازه نخواهند داد از حریم هوایی آنها برای حمله به ایران استفاده شود. این یک موفقیت دیپلماتیک مهم برای ایران است که یک علامت سوال بزرگ در پیش‌روی مفهوم راهبردی تقسیم‌ناپذیر خاورمیانه به دو قطب کشورهای عرب سنی طرفدار آمریکا و محور شیعی ضدآمریکایی قرار می‌دهد. در صورتی که به دلیل درگیری‌های بین ایران و اسرائیل تنگه هرمز بسته شود و یا در صورتی که ایران از نیروهای نیابتی خود در عراق و یمن برای حمله به زیرساخت‌های انرژی استفاده کند، دولت‌های حاشیه خلیج فارس به طور کامل از میزان پشتیبانی‌ای که از آمریکا دریافت خواهند کرد مطمئن نیستند. از این رو در تصمیمی که هماهنگ شده به نظر می‌رسد، دولت‌های حاشیه خلیج فارس استراتژی انعطاف‌پذیری را در پیش گرفته‌اند که حتی در صورت ایجاد یک اتحاد دفاعی منطقه‌ای با آمریکا و اسرائیل پای‌جا باقی خواهد ماند. این بدان معناست که آنها روابط نزدیک خود را نماند با ایران بلکه با روسیه و چین نیز حفظ خواهند کرد.

روابط نظامی ایران و آمریکا در دو دهه نخست حکومت محمدرضا پهلوی

از همکاری تا وابستگی

هیأت مزبور سمت ریاست آن هیأت را داشته و عنوان مستشار وزارت کشور را برای ژاندارمری خواهد داشت. ب - استخدام هیأت نامبرده برای مدت دو سال خواهد بود و سه ماه قبل از انقضای مدت قرارداد آنها با تراضی طرفین قابل تجدید خواهد بود. د - به دولت اختیار داده می‌شود پس از شور با وزارت کشور حدود اختیارات و وظایف و سایر شرایط استخدام عناصر هیأت نامبرده را با موافقت دولت کشورهای متحده آمریکا تعیین و به موقع اجرا گذارد.

۱۸ مردادماه ۱۳۲۲ نیز قانونی مبنی بر استخدام ال. استیفان تیمرمان تبعه دولت آمریکا برای اصلاح تشکیلات شهرداری تصویب شد. ۱ آبان‌ماه ۱۳۲۲ نیز «قانون اجازه استخدام هیأتی از افسران و درجه‌داران ارتش کشورهای متحده آمریکا برای وزارت جنگ» تصویب شد و بر طبق آن مجلس شورای ملی به دولت اجازه داد «با انعقاد قراردادی بین دولتین ایران و کشورهای متحده آمریکا هیأتی از افسران و درجه‌داران و متخصصین ارتش کشورهای متحده آمریکا را که تعداد افسران آن از سی نفر تجاوز نخواهد نمود به منظور اصلاح امور اداری ارتش و با شرایط زیر استخدام نماید. الف - نخست دسته افسران این هیأت به قرار زیر می‌باشند: سرلشکر ک. س. ریبدلی - سرهنگ ف. ک. دومان - سرهنگ توماس ا. ماهونی - سرهنگ ۲ سوکارد - سرگرد ر. س. کنلی - سروان و. ا. کیدویتس سروان ر. ی. ساندرس. ارشد افسران مأمور هیأت سمت ریاست هیأت را داشته و به عنوان مستشار نظامی وزارت جنگ طرف شور و معاضدت وزیر جنگ خواهد بود. بقیه اعضاء این هیأت به تدریج که مورد احتیاج وزارت جنگ واقع شوند و دولتین در انتخاب آنان موافقت نمایند طبق مندرجات این قانون استخدام خواهند گردید.

این استخدام هر چند برای مدت جنگ یا اعلام خاتمه وضعیت فوق‌العاده ملی در کشورهای متحده آمریکا صورت گرفته بود اما دولت حق خواهد داشت قبل از انقضای مدت در صورتی که صلاح بداند قرارداد استخدام آنها را فسخ و یا با حصول موافقت دولت کشورهای متحده آمریکا برای بعد از جنگ نیز تمدید نماید. اما مهمترین تحول در رابطه نظامی ایران و ایالات

سرمایه‌گذار و صاحبان صنایع به علاء کمک کند. علاء می‌نویسد: «بنده هم پیشنهاد او را به جهات عدیده مغتنم شمرده و تصور کردم که در دست داشتن او بهتر است، چه اولاً کاملاً طرف اعتماد و ایران خواه است، ثانیاً به واسطه زرنگی و برشی که در کار دارد، ممکن است از وجودش استفاده نمود.» آرتور میلسپو مستشار آمریکایی دیگر نیز که در سال ۱۳۰۱ برای ریاست دارایی کل ایران انتخاب شده بود دیگر در سال ۱۳۲۱ تا ۱۳۲۲ به عنوان رئیس کل دارایی با اختیارات وسیعی امور مالی و اقتصادی کشور را در دست گرفت و خزانه‌داری، حمل و نقل، توزیع خواروبار و تثبیت قیمت‌ها و حتی تعدیل اجاره‌بها در اختیار او و ۶۰ نفر از همکارانش قرار داده شد. «قانون اجازه استخدام عده‌ای از اتباع آمریکا برای کارمندی ادارات دارایی» مصوب ۱ آبان‌ماه ۱۳۲۲ به وزارت دارایی اجازه داده بود که بنا بر پیشنهاد رئیس کل دارایی (آرتور میلسپو) عده‌ای از اتباع آمریکا را تا میزان ۶۰ نفر که شامل عده استخدام‌شده فعلی نیز می‌باشد برای شعبات مختلفه ادارات دارایی که تحت نظر وزارت دارایی و رئیس کل دارایی می‌باشد استخدام نماید.

آغاز روابط نظامی

اما ارتباط ایران و آمریکا به مسائل مالی و ارتباط با مستشاران محدود نماند و دولت آمریکا که در جریان جنگ جهانی دوم رویه کناره‌گیری از سیاست جهانی را کنار گذاشته بود به حضور و نقش‌آفرینی در ایران نیز علاقه‌مند شد. در جریان اشغال ایران توسط متفقین نیروهای آمریکایی نیز در ایران حضور یافتند و همکاری‌های نظامی ایران و آمریکا از این زمان آغاز شد. ۲۸ مهرماه ۱۳۲۲ در دولت علی سیهیلی ماده واحده‌ای در مجلس شورای ملی به تصویب رسید. در «قانون اجازه استخدام چند نفر افسر آمریکایی برای مستشاری اداره کل ژاندارمری» مجلس شورای ملی به دولت اجازه داد با «انعقاد قراردادی بین دولتین ایران و کشورهای متحده آمریکا هیأتی از افسران و درجه‌داران و متخصصین ارتش کشورهای متحده آمریکا را که تعداد افسران آن از هشت نفر تجاوز نخواهد نمود به منظور اصلاح امور ژاندارمری و با شرایط زیر استخدام نماید: الف - ارشد افسران

مهمترین تحول در رابطه نظامی ایران و ایالات متحده آمریکا پیش از کودتای ۲۸ مرداد، با تصویب قانون «اجازه خرید ده میلیون دلار ساز و برگ و اسلحه و مهمات از دول متحده آمریکا» در ۲۷ بهمن‌ماه ۱۳۲۶ رخ داد. این قرارداد بی‌سابقه نخستین قرارداد خرید عمده سلاح ایران از آمریکا بود و درست پس از پایان بحران آذربایجان و پایان اشغالگری شوروی و موج نفرت از شوروی اتفاق می‌افتاد و بازتاب نقش آمریکا برای پایان دادن به حضور ارتش شوروی در ایران بود

داود دشتبانی

خبرنگار گروه دیپلماسی

از پایان دوره قاجار برخی دولتمردان ایرانی برای کاستن از نفوذ و دخالت‌های روسیه و انگلستان به ارتباط با قدرت سومی متمایل شدند. قدرت‌های اروپایی چون فرانسه و سوئد و بلژیک نامزدهای چنین ارتباطی بودند که توان و انگیزه‌های سلطه‌جویانه و استعماری کمتری داشتند و در عین حال به خاطر رقابت‌های سنتی با روسیه و بریتانیا به همراهی با ایران متمایل بودند اما در عین حال ارتباط با این کشورها نتوانست موازنه را علیه دو قدرت بزرگ بر هم بزند و همچنان ایران تحت فشار این دو قدرت بود. ظهور آمریکا به عنوان قدرت نوظهوری که از دل یک انقلاب آزادی‌خواهانه بیرون آمده و داعیه بی‌طرفی داشت، به گوش برخی دولتمردان ایرانی خوش آمد و حضور مستشاران آمریکایی چون آرتور میلسپو و مورگان شوستر در امور اداری و مالی و گمرکی نیز خارخه خوشی از کاردانی و استقلال آنان در ذهن ایرانیان به‌جا گذاشت؛ به‌ویژه وقتی مورگان شوستر با اولتیماتوم روسیه و همراهی بریتانیا از ایران اخراج شد این مستشار آمریکایی به الهه‌ای نجات‌بخش که استعمار روس و انگلیس تاب اصلاحات دلسوزانه او را نیاورد است بدل شد و خارخه خوش او مکرر تکرار شد. عارف قزوینی شاعر ملی در همین زمینه سرود:

تنگ آن خانه که هممان ز سر خوان برود
جان نثارش کن و مگذار که هممان برود
گر رود شوستر از ایران، رود ایران بر باد
ای جوانان مگذارید که ایران برود

با پایان دوران استبداد رضاشاه وقتی در دهه بیست و احمد قوام دوباره به نخست‌وزیری رسید پسرخاله‌اش حسین علاء را در آمریکا سراغ شوستر فرستاد تا او را برای بازگشت به ایران قانع کند. علاء برای دیدار با مورگان شوستر به نیویورک رفت تا از کمک او برای توسعه صنایع ایران بهره‌مند شود. هر چند شوستر مایل بود باز به ایران بازگردد اما در نهایت پیشنهاد داد که در آمریکا برای جذب